

Vilém Kmunicek

Pohled oknem očí

Byl bych rád, kdyby vás to, co chci říct, pobavilo, ale nezaručuju vám to. Věc, o níž hodlám mluvit, je pro mě komplikovaná, protože předpokládá váš vhled a ten vám zprostředkuji jen stěží. Je to jako sázka do loterie: buď se dostaví, nebo ne.

Oč jde. Nám všem je dostupná zkušenost, na kterou chci ukázat a pojmenovat ji, ale získat od ní odstup tak, abychom si ji plně uvědomili, není samozřejmé. Není mnoho lidí, kteří si uvědomují, že všechno, co si uvědomují, je obsahem jejich vědomí. Většinou totiž máme dojem, že to, co si uvědomujeme, co například vidíme, jsou věci kolem nás tak jak jsou, a vůbec nás nenapadne, že stačí zavřít oči a tyto věci z našeho vědomí zmizí. Že všechno, co si uvědomujeme, je jen *obraz* věcí o sobě, tak jak jsou, *ne* věci samotné.

Jsme uzavřeni do svého vědomí, do odrazu světa ve vědomí, a nemůžeme z tohoto odrazu světa vysáhnout ven k věcem samým, které za jejich odrazy můžeme jen předpokládat. Stejně je to i s myšlenkami – také jsme do nich uzavřeni a můžeme jen předpokládat, že odrážejí realitu. Že mozek „ví, co dělá“. Že funguje tak, aby nám skrze myšlenky a další obsahy vědomí realitu zprostředkovával, aby obsahy vědomí byly jejími odrazy a obrazy.

A právě na tyto obsahy vědomí, tyto obrazy a odrazy bych chtěl ukázat: Podívejte, toto je výsledek ustavičné složité analyticko-syntetické práce mozku, který je neustále generuje a přivádí nám je před vědomí (dokonce i ve spánku, takže se tou neustálou činností, kterou si ani neuvědomujeme, podobá neúnavné práci srdce či plic).

AMM

AKTUÁLNÍ

MENTÁLNÍ

MODEL

To, co mozek takto generuje, bych chtěl pojmenovat. Mohli bychom tomu říkat třeba aktuální mentální model. *Aktuální* proto, že se vytváří v přítomnosti, *mentální* proto, že jej produkuje mysl, *model* proto, že pro nás modeluje skutečnost za ním skrytou a jím zprostředkovanou.

Mozkem generované obsahy vědomí, tedy aktuální mentální model, resp. souvislý tok aktuálních mentálních modelů, můžeme popsat dvěma metaforami: divadlo a velín.

V divadle lze rozlišit tři věci: ve tmě hlediště sedí já, před sebou má jeviště vědomí a na něm se předvádějí obsahy vědomí. U vidících lidí z obsahů vědomí převládají ty, které tvoří optický obraz světa kolem nás, a myšlenky. Nad optickou scénou svítí promítací plátno myšlenek a představ. Jiné obsahy vědomí jsou dány čitím z dalších smyslů: sluchu, čichu, hmatu, chuti, smyslu pro rovnováhu, tělového cití. Scéna je podbarvena světlem a hudbou citů a pocitů. Při spánku na ní promenují sny.

Ve *velínu*, také ve tmě, uvnitř hlavy, sedí já, okny očí se dívá ven a vidí jedny obsahy vědomí – své tělo a svět věcí. Uvnitř hlavy pak nazírá myšlenky a představy, případně sny. Své city a pocity cítí v těle. Také sluchové, čichové, hmatové, chuťové počitky a rovnovážné a tělové čítí si uvědomuje jako zprostředkované tělem.

Obě metafory ovšem nepostihují všechny nuance toho, co se pokoušejí popsat. Například v divadle nesedí já na jevišti, i když si je uvědomujeme, a proto tam také jako obsah vědomí patří. Díky velínu se nám zase celistvý aktuální mentální model rozpadá na jednotlivé druhy počitků. Přesto v nás tyto metafory vyvolávají jakous takous, byť nepřesnou představu. Že na ní něco je, si jistě potvrdíte vlastní introspekci. Ať vidíte scénu vědomí, nebo se díváte okny očí, máte možnost si neustále uvědomovat, že se na svět díváte prizmatem aktuálního mentálního modelu.

Zdrojový text:

<https://vilem-kmunicek.cz/ammcz.pdf>